

ЗАСОБИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Білічак Олена Анатоліївна

*доктор юридичних наук, доцент
посольство України в Республіці Таджикистан
м. Душанбе, Таджикистан*

Одним із найкривавіших збройних конфліктів сучасності, за яким нині напружено спостерігає весь цивілізований світ, є широко-масштабна російська агресія, що розпочалася вранці 24 лютого 2022 року з масованого ракетного обстрілу об'єктів критичної інфраструктури України та вторгнення на її територію російських військ. Метою нападу стало повалення української влади та заміна її на ставлеників військово-політичної диктатури кремля, як наслідок, злам державно-політичного курсу держави, безпосередній захват територій та їх наступне поглинання агресором. На початку світ, затамувавши подих, чекав розв'язки подій. Однак шалений опір українського народу, багаточисленні факти порушень російськими військами правил та звичаїв ведення війни, серед яких незаконне поводження з полоненими, масові злочини проти мирного населення, а також повне ігнорування вищим політичним керівництвом рф рішень ООН, зобов'язуючих до негайного припинення бойових дій та повного виведення військ з території України, змусили світ зрозуміти, що єдиним розв'язанням цього конфлікту може бути лише повна перемога Збройних Сил України. Інших варіантів розвитку подій немає і не повинно бути, адже навіть пасивне потурання агресорові у розв'язанні політичних суперечок шляхом застосування зброї, мовчазна згода з фактом силового задоволення територіальних претензій ядерною державою, що відбувається у центрі Європи із цинічним нехтуванням норм міжнародних договорів, відкривають ящик Пандори, звідки на людство неминуче посиляться занепад, загибель та руїнація.

До початку повномасштабного вторгнення росією проти України велася гібридна війна, яка розпочалася від часу проголошення нею незалежності та виходу зі складу СРСР. Метою агресії виступала політична необхідність рф у контролі за державно-політичним життям України, недопущення її виходу зі сфери впливу. Реконструкція вузлових моментів російсько-українських відносин від часу проголошення незалежності України і дотепер дозволяє виявити низку закономірностей, що дезавуюють сукупність засобів агресивного впливу росії на її державне життя, та розкривають квінтесенцію

проваджуваної нею гібридної війни. У одному із тлумачних словників слово «засіб» тлумачиться як «спеціальна дія, що дає можливість здійснювати що-небудь, досягти чогось; служить знаряддям якій-небудь дії, справи»¹. Аналогічне за змістом тлумачення зустрічаємо в іншому словникові, де вказується, що засіб це «спосіб, прийом, захід, якась спеціальна дія, що дає змогу здійснити що-небудь; знаряддя якоїсь дії, справи»². З огляду на наявний досвід, основними засобами гібридної війни росії проти України стали: інформаційна війна з елементами пропаганди, кібернетична війна, економічний тиск та економічне рейдерство, застосування агентури, і врешті, ведення воєнних дій низької інтенсивності з приховуванням та маскуванню причетності до конфлікту. Усі ці методи використовувалися у поєднанні та з урахуванням ресурсу, доступного для використання агресорові на поточний момент часу.

Інформаційна війна, яка ведеться росією, полягає у комплексі заходів інформаційного характеру, що відбуваються із використанням відповідного ресурсу (ЗМІ, Інтернет, телебачення) задля здійснення психологічного впливу на визначену аудиторію та створення в неї певних психологічних установок, маніпуляції електоральними настроями та політичними уподобаннями задля побудови стратегії здобуття власних політичних переваг у міждержавному та/або геополітичному конфлікті. Основними інструментами інформаційної війни рф стала дезінформація та пропаганда. Безпосередньою складовою ідеологічної складової підготовки та ведення гібридної, а згодом агресивної війни проти України стала багаторічна загальнодержавна пропаганда, яка проводилася у рф задля розпалювання міжнаціонального протистояння серед росіян та українців, створення останнім образу ворога в особі неіснуючих «українацистів», беручи за інформаційну основу існування в українському політикумі відповідних течій, які однак не були популярними та безпосереднього впливу на національну політику не мали. Також на замовлення політичної верхівки кремля посіпаки із числа псевдовчених створювали ідеологічне підґрунтя, яке б надалі дозволило виправдати перед лицем суспільства потенційну можливість розв'язання широкомасштабної агресивної війни проти України, частиною якого стало невизнання самобутності українського етносу як такого, заперечення існування його мови, історії та культури. Зокрема на сторінках своєї книги сумнозвісний автор О. Дугін стверджував, що

---

¹ Бусел В. Т. (2007). Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун». С. 420.

² Яременко В. В., Сліпущко О. М. (2003). Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Том 2. Київ : «Аконіт». С. 96.

Україна як держава не має геополітичного значення та повинна бути анексована рф, а «її певні територіальні амбіції становлять величезну небезпеку для всієї Євразії і без вирішення проблеми «українського питання», говорити про континентальну політику взагалі безглуздо»³.

Активна фаза інформаційної війни рф проти України розпочалася після подій Євромайдану, у 2014 р. Метою інформаційних кампаній, які здійснювалися за участі всеросійської державної телевізійної і радіомовної кампанії (далі – ВДТРК), став підрив довіри населення України як до органів державної влади у цілому, так і до окремих державних чи політичних діячів, високопосадовців. Інформаційні маніпуляції були покликані генерувати загальне невдоволення й протестні настрої населення, та в цілому орієнтовані на провокацію соціальних вибухів аж до примусової зміни державної влади в Україні та політичного курсу держави. Цей факт офіційно було встановлено окружним адміністративним судом міста Києва, у рішенні якого зазначалося, що з боку певних російських ЗМІ, в тому числі ВДТРК, вбачається існування очевидної загрози для інформаційної безпеки держави, яка проявляється в поширенні завідомо спотвореної інформації, що розпалює національну ворожнечу, посягає на права та свободи людини та може привести до безповоротних процесів порушення територіальної цілісності України⁴.

Потужним інструментом дезінформації та пропаганди рф в Україні стала Українська православна церква Московського патріархату (УПЦ МП), душпастирство якої використовувалось для пропаганди ідеї «руського міра», маніпуляцій свідомістю парафіян, коли під час церковних проповідей проголошувалися промови на підтримку дій уряду та президента росії у війні проти України, відправлялися церковні молебни за росію⁵. З моменту проголошення ведення «спеціальної військової операції» в Україні всередині самої УПЦ МП відбувся розкол: багато священнослужителів категорично засуджували російську агресію, на противагу цьому інші підтримували рф, іноді виступаючи коригувальниками вогню при обстрілах мирних мешканців України, передаючи російським військовим списки осіб, яких потрібно затримати⁶. Наразі питання

³ Вікіпедія. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Основи_геополітики (2023, квітень, 10).

⁴ Рішення окружного адміністративного суду м.Києва від 29 травня 2018 року № 826/3456/14. <<https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/74322406> (2023, квітень, 10).

⁵ В.о. голови СБУ розповів про ворожі загрози УПЦ МП: 33 агенти і коригувальники вогню в рясах. <<https://www.pravda.com.ua/news/2022/10/27/7373718/> (2023, квітень, 10).

⁶ У Бородянці священник УПЦ МП вказував окупантам кого з жителів треба затримати. <<https://df.news/2022/04/05/u-borodiantsi-sviashchennyk-upts-mp-vkazuвав-okupantam-koho-z-zhyteliv-treba-zatrymaty/> (2023, квітень, 10).

присутності УПЦ МП на Україні, з огляду на взаємозв'язок із російською православною церквою (РПЦ), є предметом гострого суспільного резонансу та чекає на вирішення.

Беручи до уваги зростаючу цифровізацію усіх сфер суспільного життя, що є невід'ємною складовою сучасного технічного прогресу, великої ваги у міждержавних гібридних конфліктах набирає кібернетична війна. Засобами кібернетичної війни називають хактивізм, кібершпигунство та кібердиверсії⁷. З метою здійснення інформаційних вкидів, поширення через соціальні мережі фейкових новин від імені неіснуючих людей, рф активно використовуються фабрики тролів і ботів. За даними американського видання «Вашингтон пост» у 2014 російська військова розвідка створила більше 30 псевдо-українських груп і акаунтів у соціальних мережах, а також 25 «провідних англомовних» видань. Видаючи себе за простих українців, працівники спецслужб рф вигадували новини та поширювали коментарі, щоб налаштувати проросійських громадян проти протестувальників⁸.

Здійснення операцій гібридного впливу також мало на меті також руйнацію економіки України, оскільки знищена економіка продукує незадоволеність владою, трудову міграцію, соціальну напругу в суспільстві та підриває довіру до влади. Крім енергетичної (газової) війни росією широко використовувались різноманітні економічні інструменти впливу, серед санкції на ввезення до рф українських товарів, вплив на інші держави з метою прийняття ними рішень, що суперечать економічним інтересам України⁹. З використанням економічних механізмів гібридної війни російською федерацією реалізовувались заходи, спрямовані на доведення до банкрутства, знищення виробничих потужностей або вивезення інноваційних технологій стратегічно важливих підприємств України, зокрема українського виробника тракторів та військової техніки Харківського тракторного заводу.¹⁰

---

⁷ Вікіпедія. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Російсько-українська_кібервійна (2023, квітень, 10).

⁸ Вікіпедія. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Дезінформація_у_російсько-українській_війні (2023, квітень, 10).

⁹ Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року, затверджена Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021. <<https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613> (2023, квітень, 10).

¹⁰ Українсько-російський союз: О. Ярославський і О. Дерипаска поділили Харківський тракторний завод. <<https://www.unn.com.ua/uk/news/1569775-ukrayinsko-rosiyskiy-soyuz-o-yaroslavskiy-i-o-deripaska-podilili-kharkivskiy-traktorni-y-zavod> (2023, квітень, 10).

Потужним засобом гібридної війни рф проти України виступає агентура. Російські спецслужби ведуть безперервний пошук осіб, які на конфіденційній основі можуть надавати допомогу та сприяння рф у війні проти України. Причому об'єктом заінтересованості спецслужб виступають як громадяни України, так і громадяни країн-партнерів. Підтвердженням тому є відносно недавній факт виявлення російського агента в лавах Федеральної розвідувальної служби Німеччини, який працював керівником підрозділу у відділі технічної розвідки, що за посадою мав доступ до великої кількості документів з високим ступенем секретності.¹¹

Фінансова та гуманітарна допомога, зброя та техніка, яку зараз надають Україні зарубіжні партнери, безперечно є вирішальним фактором, що забезпечить їй перемогу у цій війні. Водночас слід пам'ятати, що надалі неминуче постане питання трансформації європейської системи безпеки та визначення в ній місця Україні, яка на той момент матиме не лише саму потужну армію в Європі, але й вельми агресивного сусіда – росію, готового взяти реванш в будь-якій частині світу. Протидія розвідувально-підривним посяганням спецслужб рф на національну безпеку України сьогодні має стати пріоритетним завданням роботи національних розвідувальних і контррозвідувальних органів, яка має відбуватися у тісній взаємодії зі спецслужбами країн-партнерів у частині обміну інформацією, проведенні спеціальних операцій по локалізації та знешкодженню руйнівного впливу акцій супротивника, що в кінцевому підсумку допоможе ЗСУ здобути остаточну перемогу над ворогом.

---

¹¹ Викрили російського агента в Німеччині. <<https://33kanal.com/news/202474.html> (2023, квітень, 10).